

NUMERO
1A/2015

Faktaa

EXPRESS

MUUTTAAKO ULKOMAANJAKSO OPISKELIJAN ASENTEITA?

➤ Global Mindedness
-kysely mittaa suhtautumista
erilaisen kohtaamiseen

Taustaa

TUHANNET SUOMALAISET korkeakouluopiskelijat lähtevät vuosittain ulkomaille vaihto-opiskelu- tai harjoittelujaksolle. Ulkomaanjakso parantaa opiskelijan kielitaitoa ja edistää henkilökohtaista kasvua, mutta vaikuttaako se asenteisiin?

CIMOn **Global Mindedness** -kysely on avaus, jossa ensimmäistä kertaa kartoitetaan ulkomaanjakson vaikutuksia asennetasolla ja sitä, miten opiskelijat suhtautuvat erilaisen kohtaamiseen. Mittariston on CIMOlle kehittänyt globaalikasvatuksen professori **Vanessa**

Andreotti de Oliveiran vetämä tutkijaryhmä Oulun yliopistosta.

Tutkimuksellisten tavoitteiden lisäksi kyselyä voi hyödyntää opiskelijoiden ohjauksessa ja ulkomaanjaksojen lähtö- ja paluuvaimennuksissa. Kyselyyn vastaaminen ja vastausten reflektointi tarjoaa nuorelle keinon hahmottaa tapoja erilaisen kohtaamiseen.

Tässä Faktaa Express -julkaisussa esitellään Global Mindedness -kyselyn ensimmäisiä tuloksia ja erilaisia vaihto-ehtoja niiden tulkitsemisessa.

CIMO toivoo julkaisun toimivan myös avauksena keskustelulle, jossa kansainvälistymisen käytännön toimijat ja tutkijat yhdessä kanssamme pohtivat kyselyn kehittämistarpeita sekä kansainvälisen kokemuksen vaikutuksia ja mahdollisuuksia niiden todentamiseen.

LISÄÄ AINEISTOA

Global Mindedness -kyselystä ja tuloksista löytyy CIMOn verkkopalvelusta www.cimo.fi | Palvelut | Tutkimus- ja selvitystoiminta.

GlobalMindedness

Kukin suhtautumistapa voi olla käyttökelpoinen eri tilanteissa eivätkä muutokset niiden välillä tarkoita kehitystä kohti parempaa tai huonompaa.

Mitä ja miten Global Mindedness -kyselyssä tutkitaan?

Kohderymänä ovat suomalaisten korkeakoulujen opiskelijat ja vastavalmistuneet, jotka lähtevät ulkomaille vaihto-opiskelu- tai harjoittelujaksolle. Kysely on ollut auki toukokuusta 2013 lähtien.

Opiskelija täyttää kyselyn kahdesti, ennen ulkomaanjaksoa ja sen jälkeen.

Kyselyssä on 21 väittämää, joiden kanssa voi olla samaa tai eri mieltä. Väittämällä mitataan kolmea erilaista suhtautumistapaa erilaisen kohtaamiseen.

Ensimmäisellä kerralla opiskelija vastaa väittämien lisäksi taustatietokysymyksiin. Jälkimmäisellä kerralla opiskelija käy väittämät läpi uudelleen ja vastaa niiden lisäksi ulkomaanjakson vaikutuksia koskeviin itsearviointikysymyksiin.

VASTAAJIEN PROFIILI

Aineistossa ovat mukana elokuuhun 2014 mennessä vastanneet.

- 632 vastaajaa 37 korkeakoulusta
- 71 % naisia, 29 % miehiä
- 55 % yliopisto-opiskelijoita, 45 % ammattikorkeakouluopiskelijoita
- 59 % alle 24-vuotiaita
- 38 % ensimmäistä kertaa ulkomaille opiskelun tai työn takia
- 74 % alle puolen vuoden mittaisella ulkomaanjaksolla
- 64 % EU/Eta-maassa.

Tourism, Empathy ja Visiting

– kolme suhtautumistapaa erilaisen kohtaamiseen

GLOBAL MINDEDNESS -kyselyn ytimenä on kolme erilaista suhtautumistapaa (*disposition*) erilaisen kohtaamiseen¹. Niihin viitataan termeillä *Tourism*, *Empathy* ja *Visiting*.

Tourism – objektivismin pohjautuva suhtautumistapa, jonka mukaan maailman voi ymmärtää ja kuvata vain yhdellä oikealla tavalla. Ulkomaille lähtevä tietää jo etukäteen, mitä tulee löytämään. Vieraat kulttuurit ja erilaiset näkökulmat näyttäytyvät toisena. Suhtautumistavassa pyritään erojen hävittämiseen.

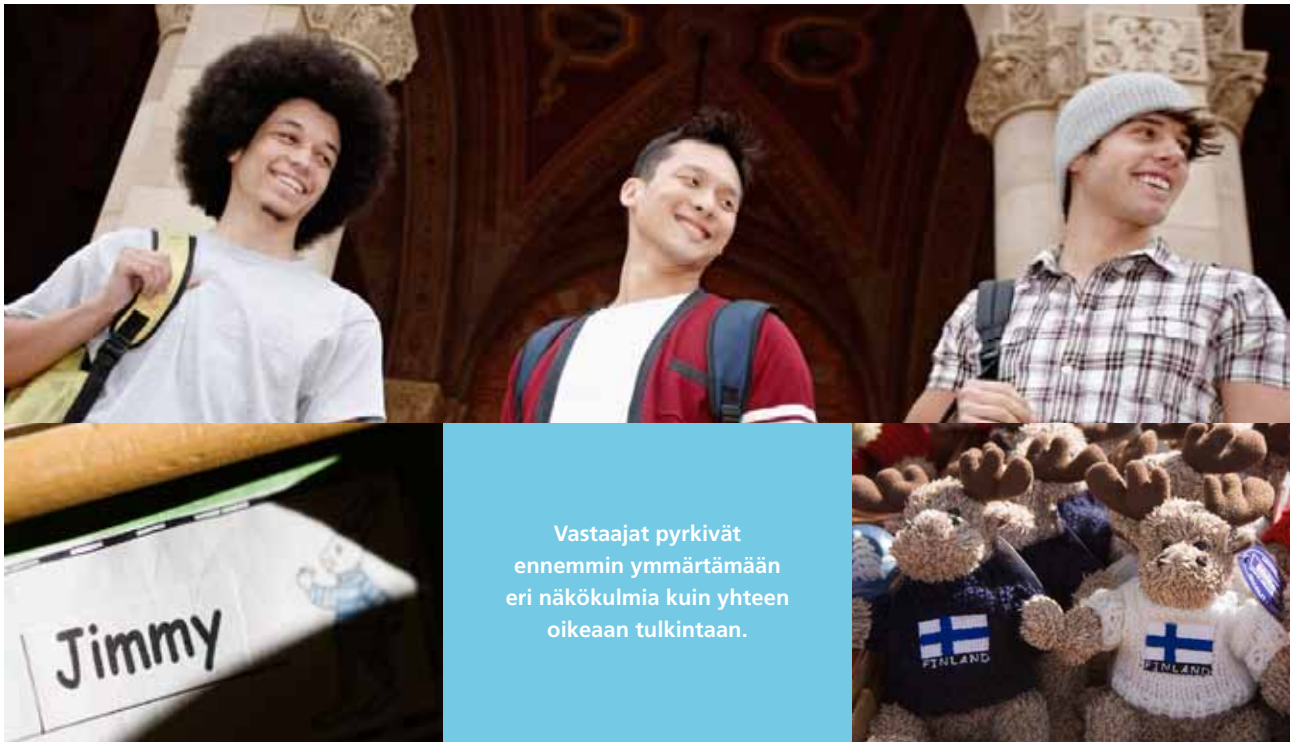
Empathy – relativismin pohjautuva suhtautumistapa, jossa maailman voi nähdä ja kokea eri tavoin. Toisen näkökulma pyritään ymmärtämään, jolloin erot oman ja toisen välillä voi kuroa yhteen. Suhtautumistavassa pyritään sulauttamaan eri näkökulmat yhdeksi.

Visiting – pluralismin pohjautuva suhtautumistapa, jossa hyväksytään se, että ihmiset voivat elää ja toimia erilaisissa maailmoissa. Muiden näkökulmille avaudutaan ja ne ollaan valmiita kohtaamaan ilman selkeästi määriteltyä, yhteistä viitekehystä. Toiselle pyritään olemaan läsnä. Suhtautumistavassa pyritään eri maailmojen kohtaamiseen.

Suhtautumistapoja ei nähdä kehitysvaiheina, vaan erilaisina tapoina kohdata erilaisuus. Niitä ei aseteta paremmuusjärjestykseen, vaan kukin suhtautumistapa voi olla käyttökelpoinen eri tilanteissa.

¹De Oliveira Andreotti, Vanessa & Biesta, Gert & Ahenakew, Cash (2012): Global Mindedness Dispositions Instrument. Final Report. April 2012.

Vastaajat pyrkivät
enemmän ymmärtämään
eri näkökulmia kuin yhteen
oikeaan tulkintaan.

Keskiarvolla mitaten suhtautumistavat muuttuvat vain vähän

KYSELYYN VASTANNEET opiskelijat olivat useammin samaa mieltä Empathy- ja Visiting-suhtautumistapaa kuvaavien väittämien kuin Tourism-väittämien kanssa. Tilanne ei muuttunut ulkomaanjakson aikana. Tämä käy ilmi, kun lasketaan keskiarvot sille, miten samaa tai eri mieltä vastaajat olivat suhtautumistapoja mittaavien väittämien kanssa.

Vastaajat vaikuttavat ainoan oikean tulkinnan (Tourism) sijasta pyrkivän

enemmänkin erilaisten näkökulmien ymmärtämiseen (Empathy) ja omien ajattelutapojensa haastamiseen (Visiting), mikä voi monessa tilanteessa olla rakentavampi lähestymistapa.

Ulkomaanjaksolle lähtijät näyttävät olevan jo ennen jaksoa avoimia uuden ja erilaisen kohtaamiselle, siis jo valmiiksi valikoitunut joukko.

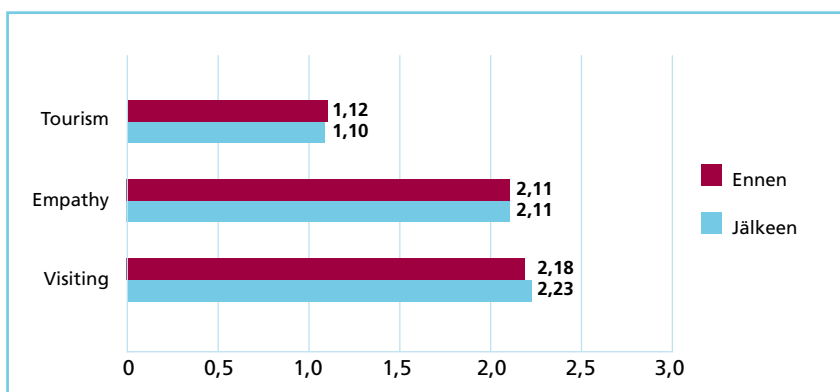
Ulkomaanjaksoa seuraavat muutokset suhtautumistavoissa ovat keskimäärin hyvin pieniä. Kun tarkastellaan kolmen eri suhtautumistavan saamia keskiarvoja, vähenee Tourism hieman ulkomaanjakson jälkeen, Empathy pysyy ennallaan ja Visiting vähän kasvaa.

Aiempi kansainvälinen kokemus, sukupuoli ja koulutusala vaikuttivat suhtautumistapaan

Tourism-suhtautumistapa korostui niillä vastaajilla, jotka olivat lähdeksä ulkomaille ensimmäistä kertaa opiskelun tai työn takia. Ero muihin pieniä kotimaahan palaamisen jälkeen.

Myös sukupuoli ja koulutusala vaikuttivat suhtautumistapaan. Miehillä näkyi naisia enemmän Tourism-suhtautumistapaa, sekä ennen ulkomaanjaksoa että sen jälkeen; naisilla puolestaan painottui useammin Visiting-suhtautumistapa. Naisten näyttää muutenkin olevan helpompi suhtautua kansainvälisyyteen ja siihen liittyviin ilmiöihin, mikä näkyy esimerkiksi siinä, että naisopiskelijat lähtevät miehiä useammin ulkomaille opiskelemaan.

Luonnontieteen ja teknillisen alan opiskelijoilla näkyy enemmän Tourism- ja vähemmän Visiting-suhtautumistapaa kuin muilla aloilla. Tulos voi selittyä alojen miesvaltaisuudella, mutta myös sillä, että tieteenalat ovat luonteeltaan eksakteja.

Kuva 1: Eri suhtautumistavat ennen ulkomaanjaksoa ja sen jälkeen, keskiarvo (0=täysin eri mieltä – 3=täysin samaa mieltä)

Eniten muutosta tapahtui
Tourism-suhtautumistavassa:
11 %:lla vastaajista
se kasvoi dominoivaksi,
9 %:lla se heikkeni
ei-dominoivaksi.

5.30 Marmela and Maria-Diana
7.00 Karen
7.15 Sultan & Tuba
10.30 Natalia, Diana & Lane

Muutosta näkyy, kun tarkastellaan erilaisia suhtautumistapojen yhdistelmiä

VASTAAJILLA saattaa olla käytössään useampia suhtautumistapoja. Kuvassa 2 on ristiintaulukoitu suhtautumistapojen erilaiset yhdistelmät ennen ulkomaanjaksoa ja sen jälkeen.

Suhtautumistapa katsotaan dominoivaksi, jos vastaaja on samaa mieltä vähintään neljän sitä mittaavan väittämän kanssa. Dominoiva suhtautumistapa osoitetaan isolla kirjaimella.

On tyypillistä, että vastaajilla on samaan aikaan dominoivina useampia suhtautumistapoja. Selvästi yleisin yhdistelmä oli sellainen, jossa Empathy ja Visiting dominoivat, mutta Tourism ei (tEV). Tämä yhdistelmä oli lähes 500 vastaajalla ennen ulkomaanjaksoa ja 485 vastaajalla jakson jälkeen; 414:n vastaajan kohdalla tilanne ei muuttunut jakson aikana.

Kohtalaisen paljon esiintyi myös yhdistelmää, jossa kaikki kolme suhtautumistapaa dominoivat (TEV). Tämä yhdistelmä oli 105 vastaajalla ennen ulkomaanjaksoa ja 117 vastaajalla sen jälkeen.

Ulkomaanjakson vaikutukset näkyvät keskiarvotarkastelua paremmin, kun katsotaan dominoivia suhtautumistapayhdistelmiä ennen jaksoa ja sen jälkeen. Muutosta tapahtui Tourism-suhtautumistavassa noin 10 %:lla vastaajista: se kasvoi dominoivaksi 67 vastaajalla (tEV ► TEV) ja heikkeni ei-dominoivaksi 56:lla (TEV ► tEV).

Tourism-suhtautumistapa heikkeni ei-dominoivaksi etenkin niillä, jotka olivat ulkomaanjaksolla ensimmäistä kertaa; heillä suhtautumistapa domi-

noi ennen jaksoa useammin kuin kokeenemmilla matkaajilla.

Lyhyellä eli alle 3 kuukauden mittaisella ulkomaanjaksolla olleiden joukossa oli keskimääräistä enemmän niitä, joilla Tourism muuttui dominoivaksi suhtautumistavaksi.

Kaiken kaikkiaan niitä, joilla Tourism-suhtautumistapa muuttui suuntaan tai toiseen, oli eniten miehissä, ammattikorkeakouluopiskelijoissa sekä luonnontieteen, tekniikan ja sosiaali- ja terveystieteiden opiskelijoissa.

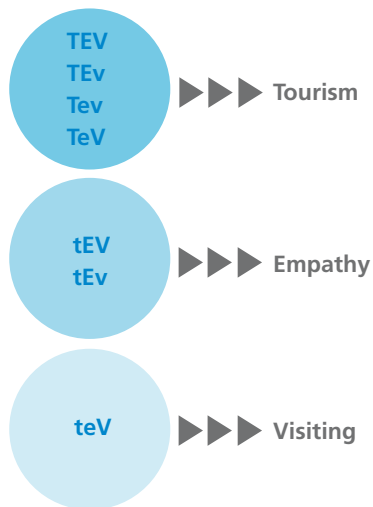
		Ulkomaanjakson jälkeen								
		tev	tEv	teV	tEV	TEV	TeV	TEv	TeV	yht.
Ennen ulkomaanjaksoa	tev	0	3	0	1	1	0	0	0	5
	tEv	0	3	1	7	3	0	1	1	15
	teV	0	1	0	7	0	0	1	0	9
	tEV	1	4	7	414	67	1	0	0	494
	TEV	0	2	1	56	44	0	1	1	105
	TEv	0	0	0	0	1	0	0	0	1
	TeV	1	0	0	0	1	0	1	0	3
	yht.	2	13	9	485	117	1	4	1	632

Kuva 2: Suhtautumistapojen yhdistelmät ennen ulkomaanjaksoa ja sen jälkeen, vastaajien lukumäärä (ISO kirjain = dominoiva suhtautumistapa)

Tutkijaryhmä uskoo, että opiskelijat vastaavat myös sosiaalisten odotusten mukaisesti

KYSELYN kehittäneen tutkijaryhmän mukaan kolme suhtautumistapaa ovat laadullisesti erilaisia eikä niiden esiintyminen vastaajalla yhtä aikaa ole ongelmattonta. Visiting-suhtautumistapa edellyttää etäisyyden ottamista Empathy- ja Tourism-väittämiin, samoin Empathy edellyttää etäisyyttä Tourism-väittämiin.

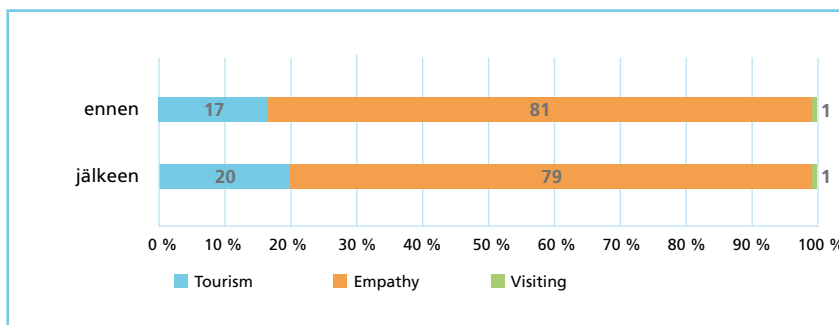
Tutkijat katsovat, että Tourism on muita voimakkaampi suhtautumistapa, joka dominoivana ollessaan syrjäyttää muut yhdistelmän dominoivat suhtautumistavat. Seuraavaksi voimakkain on Empathy, joka syrjäyttää dominoivan Visiting-suhtautumistavan. Näin eri yhdistelmät voi palauttaa yhdeksi suhtautumistavaksi.

Tämä johtuu tutkijoiden mukaan siitä, että opiskelijat vastaavat Empathy- ja Visiting-väittämiin ainakin osittain sen mukaan, minkä tietävät olevan sosiaalisesti hyväksytty tapa tai jonka itse kokevat toivotuksi asiantilaksi.

Tämän tulkintatavan mukaan Empathy oli suhtautumistavoista selvästi yleisin, sillä se oli yli 80 %:lla vastaajista ennen ulkomaanjaksoa (kuva 3). Suhtautumistavan osuus pieneni hieman ulkomaanjakson jälkeen. Tourism-suhtautumistapa oli vajaalla viidenneksellä ja se yleistyi vähän jakson aikana.

Visiting-suhtautumistapaa, jossa keskeistä on kyky haastaa omia näkökul-

Kuva 3: Suhtautumistapojen esiintyminen ennen ja jälkeen ulkomaanjakson kun eri yhdistelmät palautetaan yhteen dominoivaan suhtautumistapaan, % vastaajista.

mia, esiintyi vain muutamalla vastaajalla. Tämä on tutkijoiden mukaan ymmärrettävää, sillä näkökulman reflektiivisyys on vaikeaa eikä koulutuksessa kannusteta siihen, toisin kuin esimerkiksi toisten näkökulmien ymmärtämiseen.

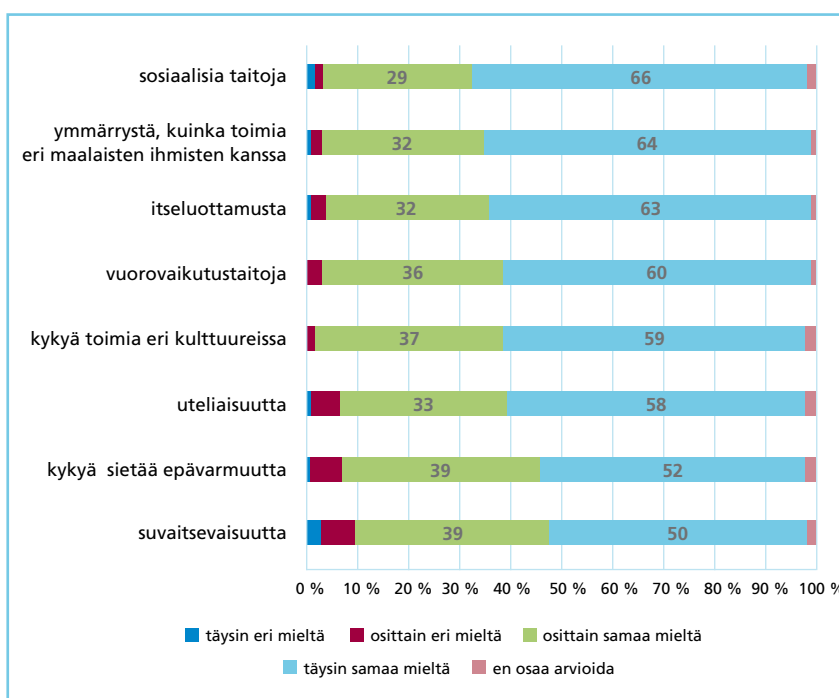
kulttuureissa, ymmärrystä kuinka toimia eri kulttuureista tulevien ihmisten kanssa sekä uteliaisuutta (kuva 4).

Enemmistö vastaajista kokee ulkomaanjakson vaikuttaneen myös siihen, kuinka maailmalla ollut näkee itsensä tai vaihdon kohteena olleen maan ja kotimaan. Vain muutama prosentti vastaajista oli tästä eri mieltä.

Opiskelijoiden oma arviointi: ulkomaanjaksolla selviä vaikutuksia moneen asiaan

SELKEIMMIN ulkomaanjakson vaikutukset näkyivät silloin, kun opiskelijat pääsivät itse arvioimaan niitä jakson jälkeen. Ylivoimainen enemmistö vastaajista kokee, että ulkomaanjakso on kehittänyt sosiaalisia taitoja, vuorovaikutustaitoja, kykyä toimia erilaisissa

Tutkijaryhmän mukaan Tourism syrjäyttää yhdistelmissä muut suhtautumistavat, Empathy on vahvempi kuin Visiting.

Kuva 4: Ulkomaanjakso auttoi minua kehittämään... (%)

Kyselyn itsearviointi-osuudessa opiskelijat kokivat ulkomaanjakson vaikuttaneen moneen asiaan, kun taas Tourism-, Empathy- ja Visiting-väittämien perusteella muutokset suhtautumisessa jäivät keskimäärin pieniksi.

Mitä tulosten perusteella voi sanoa ulkomaanjakson vaikutuksista?

GLOBAL MINDEDNESS -kysely on ensimmäinen yritys kehittää mittaristoa ulkomaanjakson vaikutusten kartoittamiselle suomalaisopiskelijoiden keskuudessa. Kyselyä ei ole aikaisemmin käytetty eikä vastausten tulkitsemiselle ole vakiintunutta mallia.

Kyselyssä vaikutuksia lähestyttiin kahdella tavalla: tarkastelemalla Tourism-, Empathy- ja Visiting-suhtautumistapoja sekä pyytämällä opiskelijoita arvioimaan vaikutuksia itse. Eri menetelmät ja tulkintatavat tuottivat erilaisia tuloksia. Kotiin palanneet opiskelijat kokivat ulkomaanjakson vaikuttaneen heihin monella tavalla, mutta vastauksissa saattaa vielä näkyä into tuoreesta kokemuksesta ja sen tuottamaa yliarviointia.

Tourism-, Empathy- ja Visiting-väittämissä opiskelija sijoittuu kolmelle eri suhtautumistavalle sen mukaan, kuinka samaa tai eri mieltä hän on väittämien kanssa. Tällä tavalla mitattuna vaikutukset suhtautumisessa erilaiseen eivät ole yhtä suuria ja ulkomaanjakso seuraavat muutokset jäävät vähäisemmiksi. Myös sillä, että ulkomaille lähtevät opiskelijat ovat jo asenteiltaan vali-

koitunut joukko, saattaa olla merkitystä. Toisaalta muutosta tapahtuu kahteen suuntaan: osalla kasvaa jäykkä usko yhteen oikeaan tulkintaan, osalla pyrki- myk ymmärtää toisten näkökulmia.

Erilaiseen suhtautuminen on asenteellista syvätasoa, joka ei muutu nopeasti. Ei ehkä ole realistista odottaa, että puolen vuoden tai vuoden mittainen ulkomaanjakso muuttaisi tämän tason asioita merkittävästi. Ulkomaille lähteminen ei automaattisesti johda kulttuurien väliseen oppimiseen, vaan voi vaatia tuekseen näiden asioiden reflektointia.

Tarkastelua siitä, kuinka hyvin yksittäiset väittämät kuvaavat niiden taustalla olevaa kolmea suhtautumistapaa ja latautuvat niille, on myös syytä jatkaa. Asenteiden tutkiminen kvantitatiivisella kyselyllä on ylipäättään haastavaa, sillä kyselyssä moniulotteinen ilmiö on pakko yksinkertaistaa ja vaihtoehtoja rajata.

Kehittämistyö jatkuu

CIMOssa työ Global Mindedness -kyselyn parissa jatkuu. Vuoden 2015 aikana on aikomus testata kyselyä toisen asteen ammatillisissa oppilaitoksissa, kuten myös päättää otetaanko ulkomaille lähtevien opiskelijoiden rinnalle ei-liikkuvien vertailuryhmä. Suhtautuvatko kotimaahan jäävät opiskelijat erilaisen kohtaamiseen eri tavoin?

Ulkomaanjakson vaikutuksia opiskelijan valmiuksiin on tutkittu myös muualla.

Euroopan komission julkaisemassa tutkimuksessa² tarkasteltiin vaihtojakson vaikutuksia kuuteen valmiuteen tai ominaisuuteen, joilla nähtiin olevan erityistä relevanssia opiskelijan työllistymiselle: itsetuottamus (*confidence*), uteliaisuus (*curiosity*), päättäväisyys (*decisiveness*), itsetuntemus (*serenity*), epävarmuuden ja erilaisen sietokyky (*tolerance for ambiguity*) sekä tarmokkuus (*vigor*).

Tutkimuksen toteutti saksalainen CHE Consult ja mittaristo perustuu heidän kehittämäänsä Memo-kyselyyn (*Monitoring exchange mobility outcomes*). Siinäkin valmiuksia kartoitetaan ennen ja jälkeen ulkomaanjakson. Kartoitus ei perustu (vain) opiskelijan itsearviointiin, vaan psykometriseen analyysiin.

Selvityksessä havaittiin, että ulkomaanjaksolle lähtevillä opiskelijoilla tutkitut valmiudet ja ominaisuudet korostuivat alun alkaen hieman voimakkaammin kuin ei-liikkuvalla vertailuryhmällä. Selkein ero oli uteliaisuudessa. Ulkomaille lähtevät ovat siis jo valmiiksi valikoitunut joukko.

Tutkitut valmiudet ja ominaisuudet vahvistuivat hieman ulkomaanjakson aikana. Eniten lisääntyi itsetuottamus. Tutkimuksessa havaittiin myös, että opiskelijat itse arvioivat usein oppineensa ja kehittyneensä enemmän kuin muutokset valmiuksissa ja ominaisuuksissa osoittavat.

² European Commission (2014): The Erasmus Impact Study. Effects of the mobility on the skills and employability of students and the internationalization of the higher education institutions.